

effectiva præintelligitur effectui. Ergo significatio horum verborum præintelligitur conversioni panis in corpus Christi. Sed ante conversionem hæc est falsa: Hoc est corpus meum. Ergo simpliciter est judicandum, quod sit falsa. Et eadem ratione de hac locutione: Hic est calix sanguinis mei, etc.

Sed contra est, quod hæc verba proferuntur ex persona Christi, qui de se dicit Joan. 14: Ego sum veritas.

Respondeo dicendum, quod circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod in hac locutione: Hoc est corpus meum, hæc dictio, hoc, importat demonstrationem, ut conceptam, et non ut exercitam, quia tota ista locutio sumitur materialiter, cum recitative proferatur. Recitat enim sacerdos, Christum dixisse: Hoc est corpus meum. Sed hoc stare non potest, quia secundum hoc, verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem præsentem, et ita non perficeretur sacramentum; dicit enim Augustinus super Joannem (tract. 80, a med.): Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum. Et præterea ex hoc totaliter non evitatur difficultas hujus questionis, quia eadem rationes manent circa primam prolationem, qua Christus hæc verba protulit; quare manifestum est, quod non materialiter, sed significative sumebantur; et ideo dicendum est, quod etiam quando proferuntur a sacerdote, significative et non tantum materialiter sumuntur. Nec obstat, quod sacerdos ea recitative profert, quasi a Christo dicta. Quia propter infinitam virtutem Christi, sicut ex contactu carnis suæ vis regenerativa pervenit non solum ad illas aquas, quæ Christum tegerunt, sed ad omnes ubique terrarum, per omnia futura sæcula, ita etiam ex prolatione ipsius Christi, hæc verba virtutem consecrativam sunt consecuta, a quocumque sacerdote dicantur, ac si Christus ea præsentialiter proferret. Et ideo alii dixerunt, quod hæc dictio, hoc, in hac locutione facit demonstrationem, non ad sensum, sed ad intellectum, ut sit sensus, hoc est corpus meum, id est, significatum per hoc est corpus meum. Sed nec hoc stare potest, quia cum in sacramentis hoc efficiatur, quod significatur, non fieret per hanc formam, ut corpus Christi sit in hoc sacramento secundum veritatem, sed solum sicut in signo, quod est hereticum, ut supra dictum est (quæst. 75, art. 4). Et ideo alii dicserunt, quod hæc dictio, hoc, facit demonstrationem ad sensum, sed intelligitur hæc demonstratio non pro illo instanti locutionis, quo profertur hæc dictio,

sed pro ultimo instanti locutionis; sicut cum aliquis dicit, nunc taceo, hoc adverbium, nunc, facit demonstrationem pro instanti immediate sequenti locutionem. Est enim sensus, statim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc stare potest, quia secundum hoc, hujus locutionis esset sensus, corpus meum est corpus meum. Quod predicta locutio non facit, quia hoc fuit etiam ante prolationem verborum. Unde nec hoc predicta locutio significat. Et ideo aliter dicendum est, quod sicut prædictum est (in isto art., in argum. 3, et art. præced., ad 3), hæc locutio habet virtutem factivam conversionis panis in corpus Christi. Et ideo comparatur ad alias locutiones, quæ habent solam vim significativam et non factivam, sicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ est factiva rei, conceptioni intellectus nostri speculativi, quæ est accepta a rebus. Nam voces sunt signa intellectuum, secundum Philosophum (lib. 1 Periher., in princ. lib., tom. 4). Et ideo sicut conceptio intellectus practici non præsupponit rem conceptam, sed facit eam, ita veritas hujus locutionis non præsupponit rem significatam, sed facit eam; sic enim se habet verbum Dei ad res factas per verbum. Hæc autem conversio non fit successive, sed in instanti, sicut dictum est (art. 2 hujus quæst., et quæst. 75, art. 7). Et ideo oportet quidem intelligere prædictam locutionem secundum ultimum instans prolationis verborum, non tamen ita, quod præsupponatur ex parte subjecti id, quod est terminus conversionis, scilicet, quod corpus Christi sit corpus Christi, neque etiam illud, quod fuit ante conversionem, scilicet panis, sed id quod communiter se habet, quantum ad utrumque, scilicet contentum in generali sub istis speciebus. Non enim faciunt hæc verba, quod corpus Christi sit corpus Christi, neque quod panis sit corpus Christi, sed quod contentum sub his speciebus, quod prius erat panis, sit corpus Christi. Et ideo signanter non dicit Dominus: Hic panis est corpus meum, quod esset secundum intellectum secundæ opinionis, neque: Hoc corpus meum est corpus meum, quod esset secundum intellectum tertiaræ opinionis, sed in generali: Hoc est corpus meum, nullo nomine apposito a parte subjecti, sed solo pronomine, quod significat substantiam in communi, sine qualitate, id est, forma determinata.

Ad 1 ergo dicendum, quod hæc dictio, hoc, demonstrat substantiam, sed absque determinatione propriæ naturæ, sicut dictum est (in corp. art.).

Ad 2, dicendum, quod hoc pronomen, hoc, non demonstrat ipsa accidentia, sed substantiam, sub accidentibus contentam, quæ primo fuit panis, et postea est corpus Christi. Quod licet non informetur his accidentibus, tamen sub eis continetur.

Ad 3, dicendum, quod significatio hujus locutionis præintelligitur rei significatae ordine naturæ, sicut causa naturaliter est prior effectu. Non tamen ordine temporis, quia hæc causa simul habet secum suum effectum. Et hoc sufficit ad veritatem locutionis.

COMMENTARIUS.

Materia hujus articuli superius, disput. 58, tractata a nobis est, quia est communis utriusque formæ hujus sacramenti, et ibi explicimus etiam hunc articulum. In quo D. Thom. primum rejicit opiniones asserentes, vel verba harum formarum referri tantum materialiter, vel pronomen hoc demonstrare id, quod significatur per panem, vel demonstrare corpus Christi absolute et simpliciter; ac tandem concludit, locutiones esse veras et effectivas suæ veritatis, et in eis pronomen demonstrare contentum sub speciebus. Quæ omnia in superioribus explicata sunt. Et juxta supra dicta intelligenda sunt, quæ D. Thom. dicit in solut. ad 1, demonstrari scilicet per pronomen hoc substantiam sub accidentibus contentam, quæ primo fuit panis, postea corpus Christi; non enim est intelligendum, signare rem aliquam communem, nec solam rationem communem, sed rem singularem sub ratione communi, et ita quoad hanc rationem communem dicitur substantia contenta prius fuisse panis, deinde corpus Christi, non vero quoad rem, quæ in termino actionis demonstratur.

ARTICULUS VI.

Utrum forma consecrationis panis consequatur suum effectum, antequam perficiatur forma consecrationis vini (4, dist. 8, quæst. 2, art. 4, quæst. 2; et d. 11, quæst. 2, art. 4, quæst. 1, ad 4; et 1 Cor. 11, lect. 6, col. 1).

1. Ad sextum sic proceditur. Videtur, quod forma consecrationis panis non consequatur suum effectum, quousque perficiatur forma consecrationis vini. Sicut enim per consecrationem panis incipit esse corpus Christi sub hoc sacramento, ita per consecrationem vini incipit esse sanguis. Si ergo verba consecrationis panis haberent suum effectum ante consecra-

tionem vini, sequeretur, quod in hoc sacramento inciperet esse corpus Christi sine sanguine (alias exangue), quod est inconveniens.

2. Præterea, unum sacramentum unum habet complementum; unde licet in baptismo sint tres immersions, non tamen prima immersio consequitur suum effectum, quousque tertia fuerit terminata. Sed totum hoc sacramentum est unum, ut supra dictum est (q. 73, art. 2). Ergo verba, quibus consecratur panis, non consequuntur suum effectum sine verbis sacramentalibus, quibus consecratur vinum.

3. Præterea, in ipsa forma consecrationis panis sunt plura verba, quorum prima non consequuntur effectum, nisi prolato ultimo, sicut dictum est (art. 4 hujus quæst., ad 3). Ergo pari ratione, nec verba, quibus consecratur corpus Christi, habent effectum, nisi prolatis verbis, quibus sanguis Christi consecratur.

Sed contra est, quod statim dictis verbis consecrationis panis, hostia consecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret, si non esset ibi corpus Christi, quia sic ad idolatriam pertineret. Ergo verba consecrationis panis suum effectum consequuntur, antequam proferantur verba consecrationis vini.

Respondeo dicendum, quod quidam Doctores dixerunt, quod haec duas formæ, scilicet, consecrationis panis et vini, se invicem expectant in agendo, ita, scilicet quod prima non perficit suum effectum, antequam proferatur secunda. Sed hoc stare non potest, quia, sicut dictum est (art. 2 et 5 hujus quæst.), ad veritatem hujus locutionis: Hoc est corpus meum, requiritur propter verbum præsentis temporis, quod res significata simul tempore sit cum ipsa significacione locutionis; alioquin si in futurum expectaretur res significata, apponetur verbum futuri temporis, non autem verbum præsentis, ita, scilicet quod non diceatur: Hoc est corpus meum, sed: Hoc erit corpus meum. Significatio autem hujus locutionis compleetur statim, completa locutione horum verborum, et ideo oportet rem significatam statim adesse, quæ quidem est effectus hujus sacramenti; alioquin locutio non esset vera. Est etiam hæc positio contra ritum Ecclesie, quæ statim post prolationem verborum corpus Christi adorat. Unde dicendum est, quod prima forma non expectat secundam in agendo, sed statim habet suum effectum.

Ad 1 ergo dicendum, quod ex hac ratione videntur fuisse decepti, qui prædictam positionem posuerunt (positam initio corp.). Unde

intelligendum est, quod, facta consecratione panis, est quidem corpus Christi ibi ex vi sacramenti, et sanguis ex reali concomitantia; sed postmodum per consecrationem vini fit ibi e converso sanguis Christi ex vi sacramenti, corpus autem ex reali concomitantia. Ita, quod totus Christus est sub utraque specie, sicut supra dictum est (quest. 76, art. 1 et 2).

Ad 2, dicendum, quod hoc sacramentum est unum perfectione, sicut supra dictum est (quest. 73, art. 2), in quantum scilicet constituitur ex duobus, scilicet cibo et potu; quorum utrumque per se habet suam perfectionem. Sed tres immersiones baptismi ordinantur ad unum simplicem effectum. Et ideo non est simile.

Ad 3, dicendum, quod diversa verba, quae sunt in forma consecrationis panis, constituunt veritatem unius locutionis, non autem verba diversarum formarum. Et ideo non est simile.

Littera D. Thom. est perspicua; res vero ipsa satis disputata est supra, disputat. 45, cum de materia remota hujus sacramenti ageremus.

DISPUTATIO LXI.

DE CAUSA EFFICIENTE SACRAMENTI EUCHARISTIE, ET EFFICACIA FORMÆ, AC MINISTRI.

Disputatio 23 de Eucharistia. — Explicimus hactenus institutionem et essentiam hujus sacramenti; superest, ut de causis et effectibus ejus dicamus. Ex causis autem sola efficiens proxima explicanda superest; materialis enim et formalis simul cum essentia sacramenti explicatae sunt; finalis vero partim declarata est in superioribus, ubi rationes hujus institutionis et praesentiae Christi reddimus, partim explicabitur simul cum effectu, cum quo fere coincidit. De causa autem efficiente principali, quae est Deus, et de organo illi conjuncto, quod est Christi humanitas, nihil superest dicendum praeter ea, quae supra dicta sunt de sacramentis in genere, et de dependentia corporis Christi, prout est in hoc sacramento, a se ipso, prout est in propria specie. Solum ergo superest dicamus de verbis sacramentalibus, quae sunt veluti proxima causa efficiens hujus sacramenti, quod optime in hunc locum cadit, ut, post explicatam hujus formæ substantiam, ejusdem efficaciam declaremus. Est enim singulare in hoc sacramento, ut eadem verba, quae sunt

forma ejus, sint principium consecrationis materiae, qua hoc sacramentum perficitur, et ita etiam simul explicabimus et causam sacramenti, et effectum formæ ejusdem sacramenti, qui omnino distinctus est ab effectu, qui postea fit a sacramento, quando ad usum applicatur; cum autem in verbis nihil supernaturale fiat, non est necesse speciale eorum causam explicare; non habent enim aliam præter eam, quam habere solent verba humana. Quia vero hæc verba, non a quolibet homine prolatæ, sed juxta Christi institutionem sunt verba sacramentalia et efficacia ad efficiendum sacramentum, ideo ad explicandum exacte hanc efficientiam necesse est nonnulla attingere de ministro, a quo necesse est, hæc verba proferri, ut efficacia sint. Nam, licet D. Thom. infra, quest. 82, de ministro disputet, tamen hoc loco pauca ex illis attingemus, quae ad substantiam declarandam videbuntur necessaria; reliqua vero, quæ pertinent ad ministrum sacrificii, ut sic, vel ad partem moralem, et præcepta, quæ in ministrum cadunt, inferius suo ordine tractabuntur.

SECTIO I.

Utrum verba consecrationis sint causa physica praesentiae corporis Christi in hoc sacramento.

1. Diximus in superioribus, duas actiones concurrere ad efficiendum hoc sacramentum: alteram circa corpus Christi, ut hic esse incipiat; alteram circa accidentia, seu circa panem, ut hinc expellatur. Ut ergo distincte explicemus efficaciam horum verborum, de utraque actione sigillatim dicemus. Et suppono, nullum Catholicum dubitare, quin verba aliquo modo efficiant totum hunc effectum, quia, illis prolatis, infallibiliter fit effectus, unde quasi applicant virtutem divinam ad illum efficiendum. Questio ergo est de propria efficientia physica; et quidem Theologi, qui negant cæteris sacramentis efficientiam gratiae, majori ratione negabunt his verbis hanc efficaciam, quia vel est major, vel certe æqualis ratio, ut videbimus. In hac præterea sententia videtur esse D. Thom., in 4, dist. 4, quest. 4, art. 4, quæstiunc. 4, ad 6, ubi distinguunt duo in transubstantiatione, et terminum a quo, et ad quem; et dicit, quamvis verba attingant recessum a termino a quo, non tamen accessum ad terminum ad quem; et dist. 8, quest. 2, art. 3, ad 5, dicit, totam actionem verborum versari circa substantiam panis, non tamen attingere terminum ad

DISPUTAT. LXI, SECT. I.

quem. Quam sententiam sequitur Capreolus, eadem dist. 4, quest. 4, ad 4 Aureol. contra 3 conclus., et d. 8, art. 3, ad 3 Scoti contra 3 conclus.; Bonavent. etiam, dist. 40, art. 4, quest. 3, negat, verba efficere corpus Christi hic. Idem Gabriel, lect. 47 in can.; Abul., in c. Matth. 17, q. 119; Catherin., opusc. 4 de Verb. consecrat., in fine, et alii recentiores, et possunt pro hac sententia adduci nonnulla Sanctorum testimonia. Damascen., lib. 4, cap. 44, soli Spiritui Sancto tribuit actionem hanc, qua Christi corpus conficitur, et comparat cum conceptione Verbi Dei ex Virgine; nam sicut ibi ad presentiam verborum, quibus Beata Virgo consensum suum expressit, Spiritus Sanctus corpus Christi condidit, ita hic prolatæ a sacerdote verbis, Spiritus Sanctus corpus Christi consecrat. Chrysostom., hom. 2 de Prodit. Judæ: *Sacerdotis ore verba proferuntur, sed Dei virtute consecrantur et gratia;* et hom. 23 in Matth.: *Non sunt humanæ virtutis opera; qui tunc in illa cena confecit, ipse quoque nunc operatur, ipse perficit; ministrorum ordinem tenemus, qui vero hæc sanctificat, et transmutat, ipse est.* Et infra: *Non enim illam Christus, hanc homo quisque facit, sed utramque ipse Christus.* Ambros., lib. 4 de Sacram., cap. 4, prius dicit, hoc sacramentum confici sermone Domini Jesu. Statim vero inquirens, quis sit hic sermo, respondet, esse illum, quo creata sunt omnia. Sentit ergo, solo divino imperio et voluntate confici hoc sacramentum. Ratione potest confirmari, primo, quia hoc sufficit ad veritatem verborum et hujus sacramenti; et non est necesse, multiplicare miracula et difficultates sine necessitate. Secundo, quia, ut supra dictum est, actio, qua hic fit corpus Christi, est sine subjecto, et similis creationi; non ergo potest per verba fieri magis, quam creatio. Tertio, quia si verba concurrent effective, etiam humanitas Christi haberet similem efficientiam, quia verba sunt veluti instrumentum ipsius humanitatis; ergo humanitas efficeret se ipsam; quod videtur aperte repugnare.

2. *Verba sua virtute efficiunt conversionem et consecrationem.* — Dico primo, verba virtute sua perficere conversionem et consecrationem. Hæc est sententia Theologorum, quos statim referam. Et favet Concilium Florent., et Trident., sess. 13, cap. 3, quæ hoc modo loquuntur. Neque aliter loquuntur antiqui Patres; Damascenus enim supra ita tribuit hanc actionem Spiritui Sancto, ut simul dicit,

verba Christi esse efficacia; et similiter Chrysostomus dicit, his verbis confici hoc sacramentum; et ibidem comparat et æquat efficientiam horum verborum cum efficientia aquæ baptismi; ibidem etiam expresse dicit, Christum in nocte cœnæ effecisse hoc mysterium, et nunc etiam efficeret per verba ministrorum, qui in persona Christi loquuntur. Manifestior est sententia Ambrosii, qui sæpe repetit, sermonem Christi esse efficacem, et quamvis comparet hoc verbum cum verbo Dei, quo creavit mundum, non tamen excludit efficaciam verbi sensibilis, sed potius illo exemplo declarat, omne Christi verbum esse efficax et habere vim operandi. Augustinus, 2 contra Faust., cap. 3: *Panis, inquit, certa consecratione mysticus fit nobis.* Præterea supra, disputat. 58, cum ageremus de verbis formæ, multas similes Sanctorum locutiones retulimus; et alias, disputat. 2, tractantes de actione, qua hic constituitur corpus Christi. Quæ omnes fundamentum habent in verbis Christi: *Hoc facite in meam commemorationem.* Nam illud verbum tantum valet, ac si diceret: Consecrate, offerte, sumite, distribuite, ut Sancti omnes exponunt, ut eleganter tractat Paschas., lib. de hoc sacram., c. 15; ergo ministri hujus sacramenti vere faciunt consecrationem; non autem faciunt, nisi per verba; ergo verba efficiunt consecrationem, et conversionem panis in corpus Christi. Tandem simpliciter est de fide, sacramenta novæ legis esse causas gratiæ, et efficere quod significant; ergo proportionali modo idem absolute dicendum est de forma hujus sacramenti, efficere, nimurum, quod significant; et consequenter efficere consecrationem et conversionem panis in corpus, et vini in sanguinem.

3. *Probabilis est physice verba concurrere ad predictum effectum.* — Dico secundo, probabilis esse, hæc verba proprie per se, ac physice concurrent ad hunc consecrationis effectum. Ita sentit D. Thom. hic, et Alexand., 4 part., quest. 24, memb. 4, art. 2; Albertus, dist. 8, art. 6; Cajetan., Soto, et reliqui, qui sacramenta constituent causas physicas. Et confirmari potest hæc conclusio ex omnibus dictis in genere de efficacia sacramentorum, quia, si in aliis sacramentis verba sunt operativa, cur non in hoc, quod est omnium maximum ac nobilissimum? Neque enim in eo est major repugnantia, quia, ut ibidem diximus, non repugnat dari instrumentum creationis, ut etiam convincit sacramentorum